

หลักการประกอบ

อนิย ปัจจัย เป็นเหตุกัมมวาจก

โดยพระมหาธรรมรงค์ ฐมฺมภาณี ป.ธ.๙

อนิย ปัจจัย

เหตุกัมมวาทก

สกัมม.,อกัมม.

โณ
ณาเป

อนิย

วิภัตตินาม

ในการประกอบกริยาด้วย อนิย ปัจจัยเป็นเหตุกัมมวาจกให้ลงได้
เฉพาะ เณ, ณาเป ปัจจัยเท่านั้น ส่วนหลักเกณฑ์ลง เณ และ ณาเป
เหมือนกับอาขยาตทุกประการ

ส่วนวิธีการเชื่อม เณ, ณาเป ปัจจัยเข้ากับธาตุ มีหลักดังนี้

๑) เณ ปัจจัย พฤทธิตามปกติ จากนั้นลบ เณ ทิ้งไป

๒) ณาเป ปัจจัย พฤทธิตามปกติ จากนั้นลบ ณ เหลือ อาป
จากนั้นนำ อาป ไปเชื่อมเข้ากับพยัญชนะ

ที่สุดธาตุ เช่น กร+อาป =การาป

การาป+อนิย =การาปนีย

ขั้นตอนการพหุทธิสระต้นธาตุ

๑. เอกสระธาตุที่เป็นสระ อุ, อุ พหุทธิ อุ, อุ เป็น โอ แปลง โอ เป็น
อาว ด้วยอำนาจของ เณ, ฌย ปัจจัย เช่น

สุ+เณ+อนิย+ลี = สวานนีโย อัน...พึงให้ฟัง

๒. เอกสระธาตุเป็นสระ อิ, อี พหุทธิ อิ, อี เป็น เอ แปลง เอ เป็น
อาย ด้วยอำนาจของ ฌาเป, ฌาปย

ลี+ฌาเป+อนิย+ลี = สายาปนีโย อัน...พึงให้นอน

นอกจากนี้ ฌาเป, ฌาปย ปัจจัยยังมีอำนาจให้ทำการร้สสะ อาย กลับ
เป็น อย ก็ได้ เช่น = สยาปนีโย อัน...พึงให้นอน

๓.อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อุ พุทฺธ์ อุ เป็น โอ
ภุช+ณาเป+อนีย+ลี โภชาปนียโย อัน...ฟังกิน

๔.อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อิ พุทฺธ์ อิ เป็น เอ
จิต+ณาเป+อนีย+ลี เจทาปนียโย อัน...ฟังให้ตัด

๕.อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อ พุทฺธ์ อ เป็น อา
กร+ณาเป+อนีย+ลี การापนียโย อัน...ฟังให้ทำ

หลักการ

ลง เณ, ณาเป ปัจจัยหลังธาตุ

๑.อเนกสระธาตุที่เป็นสระ อา, อิ, อี, เอ ให้ลง ณาเป ปัจจัยเท่านั้น

ณาเป ปัจจัย		คำแปล
ญา+ณาเป+อนิย+ลี	=ญาปนินโย	อัน...ฟังให้รู้
ทา+ณาเป+อนิย+ลี	=ทาปนินโย	อัน...ฟังให้ให้
ชิ+ณาเป+อนิย+ลี	=ชยาปนินโย	อัน...ฟังให้ชนะ
นี+ณาเป+อนิย+ลี	=นยาปนินโย	อัน...ฟังให้นำไป
วี+ณาเป+อนิย+ลี	=วยาปนินโย	อัน...ฟังให้ทอ
ภี+ณาเป+อนิย+ลี	=ภยาปนินโย	อัน...ฟังให้กลัว

๒.เอกสระธาตุที่เป็นสระ อุ, อู ให้ลง เณ ปัจจัยเท่านั้น

เณ ปัจจัย

คำแปล

สุ+เณ+อนิย+ลี

=สาวนियो

อัน...ฟังให้ฟัง

จุ+เณ+อนิย+ลี

=จาวนियो

อัน...ฟังให้เคลื่อน

ภู+เณ+อนิย+ลี

=ภาวนियो

อัน...ฟังให้เจริญ

๓.อเนกสัระธาตุ (ยกเว้นหมวด จุร ธาตุ) ลง เณ หรือ ณาเป ก็ได้

เณ ปัจจัย		คำแปล
มร+เณ+อนิย+ลี	=มารณิโย	อัน...พึงให้ตาย
รุธ+เณ+อนิย+ลี	=โรธนิโย	อัน...พึงให้ปิด
พุธ+เณ+อนิย+ลี	=โพธนิโย	อัน...พึงให้รู้
ณาเป		คำแปล
ปจ+ณาเป+อนิย+ลี	=ปาจาปนนิโย	อัน...พึงให้หุง
คห+ณาเป+อนิย+ลี	=คาหาปนนิโย	อัน...พึงให้รับ
กร+ณาเป+อนิย+ลี	=การาปนนิโย	อัน...พึงให้ทำ

๔. เฉพาะหมวด จุร ธาตุให้ลงเฉพาะ ณาเป ปัจจัยเท่านั้น

ณาเป ปัจจัย		คำแปล
ขุส+ณาเป+อนิย+ลี	=โฆสาปนินิโย	อัน...พึงให้ประกาศ
คุป+ณาเป+อนิย+ลี	=โคปาปนินิโย	อัน...พึงให้คุ้มครอง
ฉท+ณาเป+อนิย+ลี	=ฉาทาปนินิโย	อัน...พึงให้มุ่ง
ธร+ณาเป+อนิย+ลี	=ธาราปนินิโย	อัน...พึงให้ทรงจำ
ทิส+ณาเป+อนิย+ลี	=เทสาปนินิโย	อัน...พึงให้แสดง
ปิส+ณาเป+อนิย+ลี	=เปสาปนินิโย	อัน...พึงให้ส่งไป
กถ+ณาเป+อนิย+ลี	=กถาปนินิโย	อัน...พึงให้กล่าว

๕.อเนกสระธาตุที่มีสระ เอ เป็นที่สุด ลง ณาเป และให้ลบสระ เอ ที่สุดปัจจัย
ทิ้งเสมอ

ณาเป ปัจจัย		คำแปล
ปเล+ณาเป+อนิย+ลี	=ปลาปนินโย	อัน...พึงให้หนีไป
มิเล+ณาเป+อนิย+ลี	=มิลาปนินโย	อัน...พึงให้เหี่ยวแห้ง
หเร+ณาเป+อนิย+ลี	=หราปนินโย	อัน...พึงให้ละลาย

ประโยคตัวอย่างการใช้ อนิย, ตพพ ปัจจัย

๑.ภิกขเว ภิกขุณา นาม ราธณ วีย สุวเจน ภวิตพพํ.

ดูก่อนภิกษุ ท. ชื่อ อ้นภิกษุ เป็นผู้ว่าง่าย รวากะว่าพระราชา ฟังเป็น

๒.โหลํ ทสเสตฺวา (ปเรน ปุคฺคเสน) โอวทियมาเนนปิ ปุคฺคเสน น กุชฺฉิตพพํ.

อ้นบุคคล แม้อันบุคคลอื่น แสดงแล้ว ซึ่งโทษ กล่าวสอนอยู่ ไม่ฟังโกรธ.

๓.โอวาททายโก ปน (ปุคฺคโล) นิธิตายิกุชนโก วีย (ปุคฺคเสน) ทฏฺฐพฺโพ.

ก็ อ.บุคคล ผู้ให้ซึ่งโอวาท อ้นบุคคล ฟังเห็น รวากะ อ.บุคคลผู้ซึ่งบอกซึ่ง

ขุมทรัพย์ ฯ

๔.ทวิหิ (อมเหหิ) เอกภูฐานเน น ฐาตพพํ น นิสีทิตพพํ.

อันเรา ท. ๒ ไม่พึงยืน ไม่พึงนั่ง ในที่แห่งเดียวกัน.

๕.ภนฺเต สฺसानะ วสนฺเตน นาม อยฺเยน มจฺจมนํสปีฏฺฐตฺติลคฺพําทินิ
(วตฺถุนิ) วชฺเชตพฺพานิ.

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.วัตถุ ท. มีปลาและเนื้อและแป้งและงาเป็นต้น
อันพระเจ้า ชื่อว่าผู้พักอยู่ในป่าช้า พึงงดเว้น ฯ

๖. สฺसानะ วสนฺเตน นาม อยฺเยน ทิวา น นิตฺทหายิตพพํ.

อันพระเจ้า ชื่อว่าผู้พักอยู่ในป่าช้า ไม่พึงนอน ในเวลากลางวัน ฯ

๑. สุธาเน วสนฺเตน นาม อยฺเยน อกฺขีเตน ภวิตพฺพํ อารทฺธวิริเยน.

อันพระคุณเจ้า ชื่อว่าผู้พักอยู่ในป่าช้า เป็นผู้ไม่เกียจคร้าน เป็นผู้มีความเพียรอันปรารถนาแล้ว พึงเป็น ฯ

๒. อสฺสฺสฺส น อมายาวินา หุตฺวา กลฺยาณชฺฌมาสเยน ภวิตพฺพํ.

อันพระคุณเจ้า ชื่อว่าผู้พักอยู่ในป่าช้า เป็นผู้ไม่โง่เขลา เป็นผู้ไม่มีมายาเป็น เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยงาม พึงเป็น ฯ

๓. สุธาเน วสนฺเตน นาม อยฺเยน สายํ วิหารโต อาคนฺตพฺพํ.

อันพระคุณเจ้า ชื่อว่าผู้พักอยู่ในป่าช้า พึงมา จากวัด ในเวลาเย็น ฯ

๔. สุธาเน วสนุเตน นาม อยฺเยน ปจฺจุสกาลเ วิหารํ คนฺตพพํ.

อันพระคุณเจ้า ชื่อว่าผู้พักอยู่ในป่าช้า ฟังไป สู้วัด ในเวลาเช้า ฯ

๕.อมฺม สสุรกุลเ วสนุตฺติยา นาม (อิตฺติยา) อนฺโตคฺคิ พหิ น นีหริตพฺโพ.

แน่ะแม่ อ. ไฟในภายใน (อันหญิง) ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ในตระกูลแห่งพ่อผัว

ไม่ฟังนำออกไป ในภายนอก.

๖. สสุรกุลเ วสนุตฺติยา นาม (อิตฺติยา) พหิอฺคฺคิ อนฺโต น ปเวเสตพฺโพ.

อ.ไฟในภายนอก (อันหญิง) ชื่อว่า ผู้อยู่อยู่ในตระกูลแห่งพ่อผัว ไม่ฟัง

ให้เข้าไป ในภายใน.

๗. สสุรกุล วัฒนติยา นาม (อิตติยา) ทนตสเสว ทาทพพ.

(อ.วัตถุ อ้นหญิง ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ในตระกูลแห่งพ่อผัว) พึงให้ (แก่ชน) ผู้อยู่ นั้นเทียว.

๘. สสุรกุล วัฒนติยา นาม (อิตติยา) อทนตสส น ทาทพพ.

(อ. วัตถุ อ้นหญิง ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ในตระกูลแห่งพ่อผัว) ไม่พึงให้ (แก่ชน) ผู้อยู่ไม่.

๙. สสุรกุล วัฒนติยา นาม (อิตติยา) ททนตสสาปิ อทนตสสาปิ ทาทพพ.

(อ.วัตถุ อ้นหญิง ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ในตระกูลแห่งพ่อผัว) พึงให้ (แก่ชน) ผู้อยู่บ้าง (แก่ชน) ผู้อยู่ไม่บ้าง.

๑๐. สสรกุลเล วสนุตติยา นาม (อิตฺติยา) สุขํ นิสีทิตพพํ.
(อันทฺมิง ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ในตระกูลแห่งพ่อแก้ว) พึ่งนั่งสบาย.

๑๑. สสรกุลเล วสนุตติยา นาม (อิตฺติยา) สุขํ ภูถชิตพพํ.
อ.โกชนะ (อันทฺมิง ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ในตระกูลแห่งพ่อแก้ว) พึ่งบริโภค สบาย.

๑๒. สสรกุลเล วสนุตติยา นาม (อิตฺติยา) สุขํ นิปรชชิตพพํ.
(อันทฺมิง ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ในตระกูลแห่งพ่อแก้ว) พึ่งนอน สบาย.

๑๓. สสุรกุล วัฒนุตติยา นาม (อิตติยา) อคฺคิ ปริจฺจิตพฺโพ.

อ.ไฟ (อันหญิง ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ ในตระกูลแห่งพ่อผัว) พึ่งบำเรอ.

๑๔. สสุรกุล วัฒนุตติยา นาม (อิตติยา) อนฺโตเทวตา นมฺสลิตพฺพา.

อ.เทวดาในภายใน (อันหญิง ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ ในตระกูลแห่งพ่อผัว)

พึ่งนอบน้อม